

20 december 2021

Utbildningsdepartementet

Yttrande över Läromedelsutredningen – böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap (SOU 2021:70)

Läraryrket har fått möjlighet att yttra sig till utbildningsdepartementet angående *Läromedelsutredningen-böckernas betydelse och elevernas tillgång till kunskap* (SOU 2021:70)

Sammanfattning av Läraryrketets synpunkter

Läraryrket styrker förslagen om att begreppet läromedel ska definieras och att elevers rätt till läromedel förtydligas i skollagen, men vill framhålla att bara för att det särskiljs i skollagen, inte automatiskt blir verklighet, med anvisning till hur Läsa-Skriva-Räkna garantin fallit ut.

Den rådande bristande likvärdigheten i tillgång till läromedel måste ses i ljuset av den övergripande resursbrist många skolor lider av. Skolan behöver ett stort resurstillskott generellt och ett ökat statligt ansvarstagande.

Läraryrket ser hellre att Skolverket får i uppdrag att uppmärksamma huvudmännen på vikten av läromedel och lärares mandat i valet av dem, än att detaljstyra rektors uppdrag i läroplanen.

Läraryrket välkomnar en Läromedelsnämnd med en övervägande del verksamma lärare.

Läraryrket tillstyrker förslaget om att elever inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå ska ha tillgång till läromedel utan kostnad.

Läraryrket kräver att huvudmannen underlättar för rektorernas arbete med statistikinsamling, så att deras arbetsbelastning inte ökar.

Att det för blivande lärare ska ingå hur man använder läromedel i sina ämnen bör vara en självklarhet, det som brister är inte intentionen på lärarutbildningarna, utan att det saknas resurser för undervisningstimmar för sådana yrkesorienterade moment. Läraryrket avstyrker därför förslaget om ett nytt examensmål i lärarutbildningarna.

20 december 2021

Utredningen i korthet

Utredningen föreslår bl a att elevers rätt till läromedel ska skrivas in i skollagen och att begreppet läromedel ska definieras.

En ny bestämmelse föreslås införas i läroplanerna som klargör rektors ansvar för att ge lärare goda förutsättningar när det kommer till valet av läromedel.

En läromedelsnämnd med ett brett uppdrag föreslås inrättas vid Skolverket. Nämnden ska verka för att alla elever får tillgång till läromedel av god kvalitet och att lärare använder läromedel för att stärka elevernas kunskapsutveckling. Läromedelsnämnden ska också ta fram kvalitetskriterier för läromedel.

Ett statligt produktionsstöd föreslås fördelas inom områden där Läromedelsnämnden konstaterat att det råder brist, exempelvis inom modersmål, nationella minoritetsspråk och yrkesämnen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten föreslås ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för att främja innovation av läromedel för elever med funktionsnedsättningar.

Elever inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå föreslås få tillgång till läromedel utan kostnad.

Utredningens förslag föreslås träda i kraft under 2023.

Läraryrketets synpunkter

Att alla lärare i Sverige har tillgång till läromedel av god kvalitet i sin undervisning borde vara en självklarhet. Att så inte är fallet är Läraryrketet väl medvetna om och våra undersökningar visar att en mängd lärare inte ens har möjlighet att köpa in de läromedel de anser är helt nödvändiga till undervisningen. Detta är minst sagt ett underbetyg till hur huvudmännen tar ansvar för elevernas kunskapsutveckling.

Att poängtera tillgång till läromedel av god kvalitet som en fråga om likvärdighet, välkomnar därför Läraryrketet. Det är en fråga om likvärdighet både för elevernas kunskapsutveckling och lärarnas möjligheter att bedriva och utveckla undervisningen.

Definition och elevens rätt till läromedel

Utredningen föreslår att en definition av begreppet läromedel införs i skollagen, samt att skollagens bestämmelser om kostnadsfri tillgång till böcker och lärverktyg tydliggörs, så att elevers rätt till läromedel inklusive läroböcker framgår tydligt.

Läraryrketet tillstyrker detta förslag, men vill påpeka att det är häpnadsväckande att just läromedel, som borde vara en självklarhet i allt som rör undervisning, måste särskiljas i lagtext för att få avsett genomslag enligt utredningen. Läraryrketet vill här lägga in en brasklapp inför förhoppningen om positiva konsekvenser genom särskiljning i lag. Läsa-Skriva-Räkna-garantin infördes med en särskild lagparagraf som ska försäkra elevernas rätt till stöd redan i förskoleklass. Läraryrketet har, efter återkommande

20 december 2021

undersökningar, konstaterat att så inte är fallet, trots lagstiftningen. En majoritet av lärare i förskoleklass anger att deras elever inte alls fått tillgång till de stödinsatser de har rätt till.

Den rådande bristande likvärdigheten i tillgång till läromedel måste ses i ljuset av den övergripande resursbrist många skolor lider av. Skolan behöver ett stort resurstillskott generellt. Resursbristen och skillnaden i resurser mellan olika huvudmän, som drabbar olika lärare och elever olika hårt kan inte få fortgå. Det är ett av skälen till att Läraryrket vill se ett ökat statligt ansvarstagande. Förbundet anser även att läromedel bör ingå i översynen av finansiering i ett statligt huvudmannaskap, som görs i den pågående utredningen om ett statligt huvudmannaskap för skolan.

Lärares val av läromedel

Att det är lärare som är bäst lämpade att välja läromedel är självklart och Läraryrket instämmer i utredningens fastslående av detta faktum. Att lärare efterlyser mer ämnesinriktad kompetensutveckling, som kan stärka dem även i valet av läromedel i ämnena, kan också Läraryrket stryka under.

Att lärare ges goda förutsättningar att kunna sätta sig in i, jämföra, diskutera och välja läromedel ska vara även det vara en självklarhet. Utredningen föreslår att rektors ansvar att se till detta, ska skrivas in i läroplanen. Att det skrivs in där är mer en detaljstyrning av rektors uppdrag, än en reell förändring av de konkreta förutsättningar som lärare behöver. Läraryrket ser hellre att Skolverket får i uppdrag att uppmärksamma huvudmännen på läromedlens betydelse och lärares mandat i valet av dem. Huvudmannen ska se till att det finns finansiella resurser till de läromedel som lärare anser är nödvändiga för att eleverna ska kunna utveckla sina kunskaper.

Läromedelsnämnd och statligt produktionsstöd

En Läromedelsnämnd med en övervägande del verksamma lärare är något som Läraryrket välkomnar. En sådan konstruktion betonar både läromedlens betydelse, att det är en nationell angelägenhet att alla elever får tillgång till dem, samt lärares avgörande roll i allt som har med läromedel att göra.

Utredningen anser att den närmare utformningen av Läromedelsnämndens verksamhet inte bör författningsregleras, utan att nämnden själv ska avgöra hur verksamheten bör utformas utifrån de behov som denna uppmärksammar. Läraryrket instämmer i detta och vill även framhålla att de kvalitetskriterier som nämnden föreslås ta fram, bör vara mer på en övergripande nivå, för att inte riskera att nämndens arbete utvecklas mot en detaljerad granskning, än den helhet av insatser den föreslås hantera.

Läraryrket stödjer förslaget om att ett statligt produktionsstöd ska införas till läromedel i mindre ämnen som vissa yrkesämnena, modersmål och nationella minoritetsspråk samt för elever med vissa funktionsnedsättningar. Det är oerhört viktigt att även lärare och elever i dessa ämnen får tillgång till läromedel. Att läromedelsnämnden föreslås bevaka vilka ämnen och områden som detta stöd kan utgå till, är lämpligt.

20 december 2021

Förslaget att SPSM ska ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för att främja innovation av läromedel för elever med funktionsnedsättningar, tillstyrker Läraryrket.

Läromedel till elever på kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå Läraryrket välkomnar även förslaget att elever inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå ska ha tillgång till läromedel utan kostnad. Det ska inte vara avhängigt dessa elevers individuella ekonomiska förutsättningar att kunna få tillgång till nödvändiga läromedel för att kunna tillgodogöra sig utbildningen och få möjlighet att därefter fortsätta till vidare studier eller arbete.

Statistikinsamling

Utredningen föreslår att en mer detaljerad statistikinsamling, eftersom läromedel inte kan urskiljas i huvudmännens redovisade statistik i nuläget. Läraryrket är medvetna om denna problematik och kräver att huvudmännen underlättar rektorernas arbete med samtlig administration de åläggs att göra. Detta får inte medföra en ökad administration och arbetsbelastning för rektorer, utan huvudmännen behöver ta ansvar för att underlätta denna statistikinsamling.

Läraryrket

Utredningens förslag att lägga till ett examensmål i läraryrket om värdering och användande av läromedel avstyrks av Läraryrket. Läraryrket är redan allt för detaljreglerad. Läraryrket är en bred profession med ett omfattande uppdrag där det skulle ta många sidor av examensmål för att täcka in hela. Så kan inte styrningen av läraryrket gå till, utan vi ser hellre bredare examensmål och en kontinuerlig diskussion om utveckling, där professionen är involverad.

Att det för blivande lärare ska ingå hur man använder läromedel i sina ämnen bör vara en självklarhet, det som brister är inte intentionen på läraryrket, utan att det saknas resurser för undervisningstimmar för sådana yrkesorienterade moment. Läraryrket har länge drivit på för mer resurser och avsevärt mer undervisningstid för läraryrketerna. Att bara lägga till ett examensmål är inte ett verklighetsförankrat förslag som kommer få några som helst effekter, om inte förutsättningarna förbättras så att det överhuvudtaget finns undervisningstid för att diskutera, värdera och hantera olika sorters läromedel i ämnena för samtliga läraryrketer.

Läraryrket

Johanna Jaara Åstrand
Ordförande

Lisa Heino
Utredare